

CONCEPȚIA PEDAGOGICĂ A LUI SIMION BĂRNUȚIU

Discipolii și studenții lui Simion Bărnăuțiu — cei care în vara anului 1864 și-au omagiat venerabilul profesor la impresionanta solemnitate funerară organizată în Sălaj de către Consiliul Academic al Universității din Iași¹ — reușesc să încredințeze tiparului, în anul 1870, manuscrisul lucrării „Pedagogia”². A ieșit astfel de sub teascurile tipografiei cursul cu care cărturarul ardelean inaugura predarea pedagogiei la Universitatea Moldovei. Fundamentat în esență pe ideile lui Simion Bărnăuțiu în probleme de cultură și învățământ, acest curs este ilustrativ pentru concepția modernă a autorului în ceea ce privește educația și instruirea tinerelor generații.

Ca majoritatea cursurilor lui Bărnăuțiu³, Pedagogia nu este o lucrare originală, ci o prelucrare — după pedagogul german A. H. Niemeyer⁴. Însă datorită modului de prelucrare, de adaptare a celor mai înaintate idei din pedagogia universală, ea se prezintă ca o lucrare de o valoare incontestabilă.

Firește, interesul — cu totul aparte — este alimentat tocmai de acele capitole aparținând în exclusivitate lui Bărnăuțiu și, în egală măsură, de nenumăratele observații și notări personale, în care se concretizează o mare bogăție de idei originale în legătură cu caracterul și conținutul învățământului românesc. Toate acestea își au rădăcina în practica de profesor de pedagogie, Bărnăuțiu fiind primul care a predat în Moldova, oficial, această disciplină⁵.

În partea sa de început, lucrarea lămurește noțiunile fundamentale ale pedagogiei și prezintă un scurt istoric al învățământului — din antichitate până la zi, tratând apoi în detaliu despre scopul și principiile educației. Vădit influențat de curentul pedagogic filantropinist⁶, care propunea înființarea unor școli noi, organizate pe baza principiilor pedagogice ale lui Rousseau, Simion Bărnăuțiu argumenta că scopul imediat al educației este „cultivarea umanității în fiecare om cât se

¹ Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale, fond Rectoratul Universității „Al. I. Cuza” Iași, dosar 2/1963, f. 228, 230, 235.

² S. Bărnăuțiu, *Pedagogia*, Tiparul Tribunei Române, Iași, 1870, p. 326.

³ Vezi D. Simonescu „Hrisovul” vol. I, p. 459—461.

⁴ August Herman Niemeyer (1754—1828), cunoscut pedagog german, profesor de teologie la Universitatea din Halle, autorul mai multor lucrări (manuale, metodici, lucrări de filozofie, religie, literatură, printre care cea mai cunoscută și apreciată a fost *Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts* (Principiile educației și învățământului). Vezi M. Cimpoieș, *Simion Bărnăuțiu*, în „Din istoria pedagogiei românești”, vol. III, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 151).

⁵ St. Bărsănescu, *Istoria pedagogiei românești*, București, 1941, p. 72.

⁶ Intemeietorul acestui curent este Johann Bernhardt Basedow (1724—1790), pedagog german (vezi M. Cimpoieș, *op. cit.*, p. 152).

poate mai deplin“, țelul suprem al întregii educații umane fiind „armonia libertății cu rațiunea“⁷.

Un capitol interesant este cel intitulat „Obiecțiuni în contra valorii teoriilor pedagogice“. În cuprinsul său, Bărnuțiu tratează despre pedagogia nouă, „neologia pedagogică“, așa cum o numește ei, pledând pentru acceptarea cu discernământ a teoriilor pedagogice ale lui Rousseau și Basedow, căci „pedagogii mai noi au adoptat numai ideile cele bune de la Rousseau, opunându-se erorilor acestuia“⁸. Este de reținut că, prin acest segment, lucrarea le-a dat studenților, învățaților și profesorilor români posibilitatea de a cunoaște și aprofunda idei și concepții ce dau conținut pedagogiei clasice.

Dar partea cea mai interesantă a lucrării o reprezintă desigur capitolele originale „Despre învățarea limbii române de la început până la formarea stilului“ și „Amoare către patrie“.

În studierea limbii, Bărnuțiu detașează trei principii generale pe care consideră că trebuie să le cunoască toți românii, spre a contribui la păstrarea purității și frumuseții limbii noastre, indicând și mijloacele necesare pentru o educație în acest sens.

Potrivit primului principiu, cel al romanității limbii române, aceasta trebuie să fie cât mai pură, conservând vocabularul, gramatica și eufonia limbii latine și eliminând treptat „străinismele“ care s-au strecurat tot mai mult în vorbire. Acest principiu, spune Bărnuțiu, „ne unește cu trecutul, cu strămoșii noștri, ne unește cu contemporanii și cu cei venitorii, el ne unește atât cu frații noștri cei din Dacia cât și cu ceilalți din Italia și din celelalte părți ale lumii roman... Când vorbim de unire limbistică, atunci numai principiul romanității poate să ne unească, precum când vorbim de unire politică nu ne poate uni în adevăr nemica afară de principiul libertății“⁹. În această privință, Simion Bărnuțiu mergea pe linia concepției latinizante a Școlii Ardelene, exagerările sale latiniste în plan istoric și filozofic fiind criticate — cu competența cunoscută — de Titu Maiorescu¹⁰. Dar în pofida acestor critici, așa după cum releva Nicolae Iorga, sensul marilor idei afirmate de Bărnuțiu „ne stăpânește, ne luminează și ne încălzește“ și astăzi¹¹.

Cel de-al doilea principiu, al poporanității, cerea ca românii, cultivându-și limba, să se opună creării unei limbi de circulație restrânsă, numai în cercurile cărturarilor, diferită de cea vorbită de popor. Limba română trebuie să fie studiată pe larg în toate școlile, „pentru ca poporul să progreseze în studiul și în cultivarea limbii sale dimpreună cu învățații“¹².

De o mare pătrundere dă Bărnuțiu dovadă, când se oprește ca să explice conținutul și menirea celui de al treilea principiu, al progre-

⁷ S. Bărnuțiu, *op. cit.*, p. 22.

⁸ *Ibidem*, p. 46.

⁹ *Ibidem*, p. 219—220.

¹⁰ T. Maiorescu, *Contra școlii Bărnuțiu*, Iași, 1868, p. 107.

¹¹ N. Iorga, *Oameni care au fost*, vol. I, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 199.

¹² S. Bărnuțiu, *op. cit.*, p. 221.

sului: treptat, limba se îmbogățește; ea progresează odată cu dezvoltarea economică, perfecționarea politicii, înflorirea culturii, înălțarea morală.

Însuflețit el însuși de cel mai înălțător, mai curat patriotism, Simion Bărnuțiu nu a pregetat, nu a șovăit o singură clipă din viața lui, în strădaniile sale de a aprinde și de a păstra vie în sufletul românilor flacăra sacră a iubirii față de pământul românesc, față de poporul român. O dovadă în plus o primim, în „*Pedagogia*“ sa, de la capitolul „Amoare către patrie“, prin care educatorii beneficiază de prețioase sugestii pentru formarea la elevi a unui autentic spirit patriotic¹³. Adevăratul patriotism constă, așa cum afirmă Bărnuțiu, în respectarea sentimentului de libertate, a limbii naționale, a drepturilor, instituțiilor și datinilor strămoșești. Ca să trezească și să întărească în tinerii acest spirit, educatorul este dator el însuși să cunoască atât virtuțile, cât și scăderile națiunii sale, iar aceasta o poate obține doar studiind istoria poporului român, cunoscând monumentele naționale. Prin evocarea faptelor eroice ale înaintașilor, educatorul va ajunge la deșteptarea și întărirea spiritului național; din documentul neconvertibil, care este limba națională, ca și din biografiile românilor mari va putea extrage suficientă materie care să conducă spre atingerea aceluiași scop.

Semnificativ este faptul că Simion Bărnuțiu a încercat să-și transpună în practică toate aceste idei, în acest sens având o contribuție substanțială la elucidarea problemelor de organizare școlară, aflate în dezbateri în Moldova anilor 1859—1864. Dar organizarea instrucției și educației în școlile românești era o preocupare mai veche. Punctul de vedere și dezideratele sale și le expusese cu mulți ani înainte — în proteste, cuvântări, în articole apărute în presa transilvană remarcabile fiind Discursul din 2/14 mai 1848 de la Blaj, articolul „O tocmeală de rușine și o lege nedreaptă“¹⁴. Numeroase sugestii sunt cuprinse, de asemenea, în articolul „Observații asupra educațiunii tinerimii din Moldova“¹⁵. Criticând starea învățământului înainte de legea din 1864, pentru redresarea lui, Simion Bărnuțiu propunea: alocarea de fonduri speciale din bugetul statului în sprijinul educației naționale; înființarea postului de inspector general, acesta trebuind să răspundă de problemele administrației școlare și asigurarea salariilor profesorilor; obligativitatea străinilor ce înființau școli în orașele românești de a se conforma regulamentului general al școlilor; înființarea de noi școli reale, menite a răspunde cerințelor majore ale dezvoltării comerțului și industriei.

Mare deschizător de drumuri în toate zonele învățământului național, Simion Bărnuțiu a militat încă din tinerețe pentru întemeierea unui institut românesc de grad superior. De pildă, din scrierile inedite ale cărturarului revista „*Amicul familiei*“ a selectat, tipărindu-i, și articolul „Cuvânt despre necesitatea Academiei la Români“, în care se

¹³ *Ibidem*, p. 175—163.

¹⁴ S. Bărnuțiu, în „*Foaie pentru minte, inimă și literatură*“, nr. 38, 1853, p. 285—288.

¹⁵ S. Bărnuțiu, în „*Amicul familiei*“, Gherla, nr. 17, 1890, p. 233.

argumentează nevoia unei universități destinate a pregăti cadrele de conducere și intelectualitatea românească, deoarece altfel românii din Transilvania vor rămâne în „neștiința străbunească și în servitutea celor mai culti dintre ei“. „Academia, afirmă Bărnuțiu, luminează cu razele sale ca dintr-un centru toate științele, udă ca un râu toate grădinile celorlalte institute, ca să înflorească într-insele știința și să aducă fruct“¹⁶.

Spre sfârșitul vieții, Simion Bărnuțiu a avut să-și vadă împlinit marele vis. În 1860, Universitatea ieșeană își deschidea porțile. De altfel lui Bărnuțiu i-a și revenit onoarea de a ține discursul inaugural. Ce-i drept, nu l-a rostit, însă a fost publicat integral în presa vremii¹⁷.

La Universitatea Moldovei Simion Bărnuțiu a fost unul din cei mai activi membri ai Consiliului Academic, participând la toate ședințele mai importante; mărturie stau prescripțiile verbale ale ședințelor din perioada 1860—1864.

Simion Bărnuțiu...

Marele neliniștit Simion Bărnuțiu... Revoluționarul pașoptist dărz și drept, care nu și-a abandonat idealurile... Patriotul cu sufletul nedezlipit de inima neamului... Învățătul ce și-a adunat multa știință numai pentru a o așeza la temelie binelui ce-l meritau frații săi, românii... Profesor devotat și de un talent remarcabil... Orator scânteietor... Chipul său ce purta adesea un zâmbet trist, dureros, după descrierea unor prieteni și elevi, devenea dintr-odată seducător, plin de vioiciune și forță, când expunea, cu patimă și cutezanță, marile probleme ale națiunii române. Așa cum a arătat un discipol al profesorului, „ținta întregii sale vieți a fost libertatea poporului român de lanțurile robiei și întunericului și ridicarea lui prin cultură și unire vrednică de strămoșii săi. Ca atare el este un strălucit model pentru generațiile viitoare și pentru toți aceia care se simțesc chemați la fapte mari“¹⁸.

IOANA BURLACU

DIE PÄDAGOGISCHE AUFFASSUNG VON SIMION BÄRNUȚIU

(Zusammenfassung)

Durch das Bemühen seiner Schüler erschien 1870 in Jassy „Die Pädagogik“ von Simion Bărnuțiu. Sie war die erste derartige Arbeit in unserem Land, eigentlich der Kurs, der den Pädagogikunterricht an der moldauischen Universität eröffnete und die Ideen des siebenbürgischen Gelehrten im Bereich der Kultur und des Unterrichts umfasste, wobei das Werk seine moderne Auffassung über die Pädagogik hervorhob.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 14, 1890, p. 209.

¹⁷ „*Ateneul Român*“, Iași, nr. 11 și 12, 1860; nr. 13, 1861.

¹⁸ M. Strajanu, *Rolul lui Simion Bărnuțiu în 1848*, în „*Luceafărul*“, Sibiu, an XIII, nr. 10, 1914, p. 287—292 și nr. 11, 1914, p. 326—332.

Wie fast alle von Simion Bărnuțiu gehaltenen Vorlesungen ist seine „Pädagogik“ keine originelle Leistung, sondern grösstenteils eine Überarbeitung nach dem deutschen Pädagogen A. H. Niemeyer (1754—1828). Dank der Art und Weise, wie er die fortschrittlichen Ideen der Weltpädagogik bearbeitet und sie der Wirklichkeit der rumänischen Erziehung und des rumänischen Unterrichts anpasst, muss sie als eine Arbeit unbestreitbaren Wertes betrachtet werden. Die Kapitel, die exklusiv Bărnuțiu gehören, erfreuen sich eines besonderen und berechtigten Interesses sowie die zahlreichen Bemerkungen und persönlichen Noten, die originale Ideen über den rumänischen zeitgenössischen Unterricht ausdrücken.

Durch seine „Pädagogik“ bietet Simion Bărnuțiu eine Synthese älterer Beschäftigungen, die von seiner Jugend stammen. Seine Gesichtspunkte und Ziele wurden in Protesten und Reden ausgedrückt, sowie in Artikeln der siebenbürgischen Presse, wobei die wichtigsten „Die Ansprache von Blasendorf“ (2./14. Mai 1848) und die Artikel aus „Blätter für Geist, Herz und Literatur“ sind.